

Méltóságos Bárá, Akadémiai Elnök úr,

Taine: La France contemporaine cz. munkája III. kötetének magyar fordításában, mely legközelebb az Akadémia kiadásában megjelenik, véletlenül egy pár tetemes fordítási hibát találtam (de csak akkor, midőn az öt első w 643 példányban már ki volt nyomva), a mi- nek következtében szükségesnek tartottam az egész for- dítást az eredeti szöveggel összehasonlítani, s a neta- lán előforduló hibákat kiigazítani.

Az összehasonlítást tehát a folyó évi június 20-án megkezdtem, s azt az elvet tartván szem előtt: nulle dies sine linea, minden nap, a vasárnapokat se véve ki, 2-3 órát fordítottam, hivatali teendőim mellett, a szóról szóra, vagyis inkább mondatról mondatra való összehasonlításra, mert, a mint tudva van, a vállalat kiadványainak november elején meg kell jelenniök.

Hogy az összehasonlítás szükséges volt, tanusítja az itt mellékelt levelem tett igazításaim (a melyeket mindig azon correctura-íven tettem, a melyet a for- dító úr már maga átvizsgált, s kinyomhatónak nyilvánított). Az igazításokkal legfőbb czélom az volt, hogy a fordításban semmi olyan ne maradjon, a mi az Akadémia méltóságát, a francia nyelv tekintetében, compromittálhatná. Kiigazítottam tehát egyfelől azon egyes szövegeket, melyeket a fordítás nem helyesen adott vissza, a mennyiben azak legszorosabb jelentésökben alkalmazta (mint pièce = darab, encore = még, protester = tiltakozni, domaine = terület, raison nationale = nemzeti esz sat. holott ezek az illető mon- datokban azt jelentik: úgy, így, ünnepélyesen kijelenteni,

hatásör vagy hatalmi kör, a nemzet érdeke sat.), másfelől pedig az
ügynevezési gallicizmusokat, a melyeket éppen ezért nem szabad szóról szóra fordítani (mint: je l'ai vu les trois quarts du temps chez
madame N. = három negyed rész időben N. asszony nál láttam; ho-
lott azt jelenti: legtöbbször vagy legtöbb esetben). Kiigazítottam,
természetesen, az oly mondatot is, melyet a fordító úr félre értett
(qui manie ses prisonnières ou suppliantes comme dans une
kermesse. 263. l. a fordító úr szerint: a ki úgy bánik foglyai-
val és a lételemzőkkel, mintha boszorkánytánczban volna. 296. l.
helyesen pedig: a ki úgy megtapogatja a nőfoglyokat és nőfo-
lyamodókat, mintha csak búcsú volna). Jellem azonban
más nemű igazításokat is, de csak azért, hogy az illető szót vagy
mondatot könnyebben meg lehessen érteni; általában pedig
a fordítás jobban sikerült volna, ha a fordító úr figyelembe
veszi az Akadémia Ügyrendének (66. §. b)) azon helyes szabá-
lyát, hogy „a fordítás ne szökhöz tapadó, hanem az értelmez-
hívő és világosan visszaadó legyen”, mert a fordítás-
nak nem egy mondatát csak kétféle vagy háromszori el-
olvasás után lehet megérteni. Ezek után azt kérem:

1. Hogy valamint az eredeti munka két első köteté-
nek magyar fordítása három kötetben jelent meg: úgy
az eredetinek III. köteté is a magyarban két kötetet
képezzen, terjedvén az egyik (a most megjelenő) a III.
könyv végéig, a mi 26 ívet fog adni, s a másik maga-
ba foglalván a IV. és V. könyvet, a mi 18 ívre fog terjedni.
Az Akadémia, a midőn a programmban azt
mondja, hogy a folyó cyclusban Taine-nek egy
új köteté fog megjelenni, nem kötelezte magát
a közönség irányában arra, hogy ez évben az ere-
detinek egész III. kötetét közre tegye. További 18 ívre nincs
idő. 2. Ha az összehasonlítás nélkül nyomott első 5 ívnek

újra szedése és nyomása szükségessé nem találta, mert méltóztaték ezen első 5 évben tett igazításaimat az eredetivel egybevetetni, s megjelölni azokat, a melyek javítandók cím alatt, a kötet végén felsorolándók volnának. En ez öt évben kézzel aláírtam azokat, a melyek, az én nézetem szerint, a javítandók között helyet foglalhatnak.

3. Ohajtom, hogy a többi évben tett igazításaim is az eredetivel egybevevessenek, mert, habár francia fordítással már több ízben foglalkoztam, sőt a mellékelt kis füzetet nyomtatásban is közre tettem, mindamellett nem hiszeget magamnak awei, hogy a francia nyelvről minden titkát ismerem. Ha találhatnék aztán igazításaim között olyan, a mely a mértéket meg nem üti, az megváltoztatandó, s mint ilyen, hasonlóan a javítandók között volna feltüntetendő. Az egybevetés könnyű lesz, minthogy minden igazítás után följegyeztem az eredeti munka lapszámát, ezen pedig az illető sor elébe egy t-et tettem, úgy hogy az egybevetés legkezebb 3 órai munkát kívánna. En egyébiránt, ha az egybevetés elmaradna is, a felelősséget természetesen, elvállalom, s magamat mint közös fordító a példán megnevezni kész vagyok.

4. Méltóztaték elrendelni, hogy a vállalatban megjelent munkák leíratai, különösen pedig a fordítások, ezentúl mindentor megbíráltassanak

Örvendek egyébiránt annak, hogy a midőn fáradozásom fő célja az Akadémia tekintélyének a commissiótól való megóvása volt, egyúttal a fordító úr

nek is, a kit, mint jeles színmű-író, nagyra becsülök,
némi szolgálatot tehettem.

Itt mellékezek méltóságodé annak idejében ne-
kem vizsgálatni.

Budapest, sept. 25. 1889.

mély tisztelettel
Takács István

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

3/1889